

Hoofdstuk 4

4 Oorlog en Vrede.

4.1 Bedreiging vanuit het Oosten.

Het idee dat er van de Oostbloklanden bedreiging uitgaat berust op drie punten:

1. het wereldcommunisme
2. de invallen in Hongarije (56), TsjechoSlowakije (68), Afganistan (79/80), Polen (?)
3. de geweldige kernbewapening

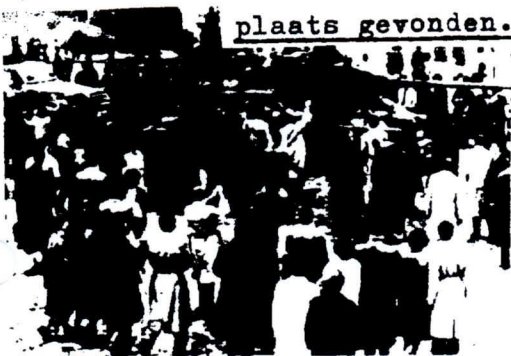
4.1.1 Het wereldcommunisme

Het idee dat de wereldrevolutie door de loop van een geweer moet komen is onjuist, elk land zal zelf de omwenteling moeten bewerkstelligen als de grond er rijp voor is. De socialistische wereld heerschappij kan dus nooit geexporteerd worden. In Chili kwam het ook van onderaf. Overigens wij zijn voor uitspraken van Mao niet verantwoordelijk. (3,9)
Het lijkt erop dat er hier bij ons van een vooroordeel sprake is.

4.1.2 De invallen

"In Hongarije had er reaktionaire beïnvloeding van buiten plaats gevonden. Er was een geweldig stuk terreur. Deze omwenteling met deze terreur was dus niet volgens de wil van het volk.

De ontwikkelingen in Tsjechoslowakije waren tegen het verbond gericht. Het ging daar niet alleen om het scheppen van een Tsjechisch Communisme (het Communisme met het menselijk gezicht). Als er inneming van buitenaf komt moeten we ingrijpen. (3)

Mit Hilfe sowjetischer Truppen konnten die faschistischen Kräfte in Ungarn zurückgeschlagen, Ruhe, Ordnung und Sicherheit wiederhergestellt werden. Im Bild: Einwohner von Budapest begrüßen die zur Unterstützung der fortschrittlichen Kräfte eintreffenden sowjetischen Einheiten

Van onze kant is benadrukt dat het „te hulp snellen“ van de Warschaupact troepen in Tsjechoslowakije bepaald niet volgens de wil van het volk was. Daarbij is verwezen naar de geschiedschrijving van de Karel Universiteit van Praag beschreven in "the Czech Black Book". Verder heeft ook het Die^m regime in Vietnam de Amerikanen te hulp beroepen, dat kon toch ook niet de wil van het volk geweest zijn. Men dient dus erg voorzichtig te zijn met de term "te hulp berosen"!

ook in Afghanistan zijn de troepen van de U.S.S.R. "te hulp berosen".

In Polen heeft tot op dit moment nog steeds geen invloed plaatsgevonden, ook al ervaren wij in het westen die dreiging al sinds augustus 1970.

"Iedereen in de DDR is bezorgd over de situatie in Polen. Het is jammer dat de kerk in Polen zo'n geweldige invloed heeft. Het gaat de Polen niet goed. In tegenstelling tot de DDR worden de Polen slecht geïnformeerd. Op de bedrijven in de DDR wordt er over diverse zaken gesproken. De Poolse regering is zwak, als zij sterker geweest was had zij deze situatie nooit toegelaten. De economie is daar nog kapitalistisch ongezond". (22)

DAS WETTRUSTEN

verschlingt heute bereits

● **mehr als 500 Milliarden Dollar jährlich – fast eineinhalb Milliarden Dollar pro Tag.**

Mehr als die Hälfte davon entfällt auf die NATO-Staaten, der Rest auf alle übrigen Länder der Erde.

Allein

● **1 Großraumtank-/Frachtflugzeug vom Typ KC-10A, das für den Aggressionsverband „Schnelle Eingreiftruppe“ der USA eingesetzt wird, kostet 34 Millionen Dollar –**

genausoviel wie die Schaffung von

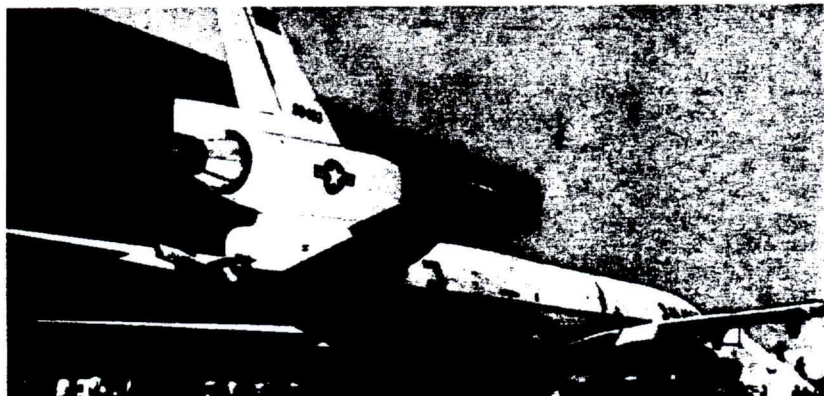
● **2 720 Arbeitsplätzen in der Gesundheitsfürsorge!**

Und wer streicht den KC-10A-Maximalprofit ein?

Es sind

● **vor allem die Aktionäre des USA-Konzerns McDonnell Douglas.**

Fotos: Repro-Archiv, ADN-ZB

In de DDR komen we door de Poolse situatie in de problemen. Zo krijgen we geen kolen op dit moment; onze energietoevoer loopt via Polen.

Toch wil niemand dat Polen binnen gemarcheerd wordt, omdat we weten wat er dan gebeurt. Maar het socialisme staat daar op het spel. (22)

Bovenstaande reactie kregen we van de vice voorzitter van de "Friedensrat", op onze mededeling dat we in diverse kroeg-gesprekken de indruk hadden gekregen dat het DDR-volk rijp was Polen binnen te marcheren.

We blijven hier van mening verschillen. Zij vinden dat de onderlinge solidariteit tussen de volkeren voorop moet staan, terwijl wij van mening zijn dat de wil van het volk doorslaggevend is.

4.1.3

De Bewapening

"De SS-20 is een verdedigingswapen om de raketten van het Westen vroegtijdig uit te schakelen" (11)

We hebben geprobeerd om deze onzin met een aantal argumenten te ontzenuwen.

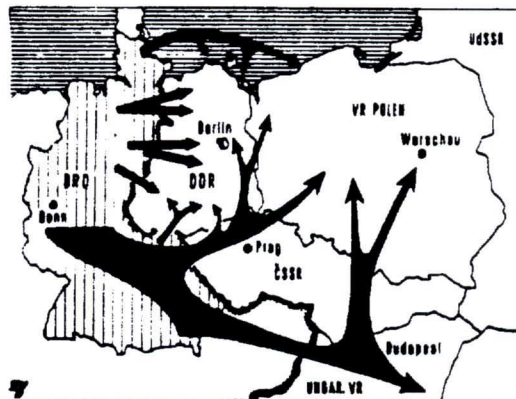
Het aanvallend karakter van o.a. dit wapen laadt op ons in het Westen een geweldige bedreiging.

4.2

Bedreiging vanuit het Westen

Het idee dat er van de NAVO-landen dreiging uitgaat berust op een aantal gegevens:

1. ideologie van de kapitalistische maatschappij;
2. de bewapeningswedloop.

Ein NATO-Angriffsplan, veröffentlicht in „Newsweek“ vom 10. April 1950

4.2.1

De ideologie van de kapitalistische maatschappij
Het kapitalisme is in zich agressief omdat het voor
het behalen van winst over „lijken“ gaat.
De NATO wil een militair overwicht hebben en de
Marschaapaktlanden economisch uitputten door het te
laten bewapenen („doodbewapenen“). Haig heeft gezegd
dat er belangrijker dingen in de wereld zijn dan de
vrede. Reagan heeft gezegd dat de U.S.A. nummer één
moet zijn. (11)

4.2.2

De bewapeningswedloop
Het is steeds het Westen dat de nieuwe wapens ontwikkelt:
Atoombom, waterstofbom, neutronbom.
Ook heeft de USA een bewapeningswedloop in de ruimte ge-
introduceerd met Skylab en ruimteveer . Space Shuttle.
Het westen heeft allerlei offensieve systemen (Pershing II,
kruisraket e.d.) ”.

4.2.3. Het mensonvriendelijke systeem van het kapitalisme.

“In de praktijk blijkt dat het westen niet vredelievend is.
Zo heeft de U.S.A. het SALT II akkoord niet ondertekend
en de U.S.S.R. wel. De U.S.A. heeft chemische wapens in
Vietnam gebruikt. Zuid-Afrika is Angola binnengevallen.
Tweëntwintig D.D.R. grenswachten zijn aan de grens gesneu-
veld. De vredesvoorstellen van de U.S.S.R. worden door de
U.S.A. afgewezen.

De U.S.A. is nu bezig om haar systeem van sociale voor-
zieningen af te breken ten behoeve van de bewapening.

De NATO wil niet verklaren dat zij niet als eerste de
kernwapens wil gebruiken enz. enz.”

Ook van de BRD gaat een dreiging uit. (zie par. 3.3.).

In de huidige situatie is het onmogelijk om duidelijk te maken dat er bij hen geen bezorgdheid hoeft te zijn.

4.3 De Vredesbeweging in de DDR

De officiële vredesbeweging in de DDR is de Friedensrat. Deze raad is samengesteld uit ± 300 personen uit allerlei sectoren van de maatschappij: wetenschappers, arbeiders, dichters, jeugd, kerk e.d..

Soms worden bepaalde mensen ad hoc benaderd b.v. polemologen.

Het is een onafhankelijke organisatie die meewerkt in het Nationale Front.

De vrijwilligers worden vanuit de sectoren die ze vertegenwoordigen afgevaardigd.

Het doel 'vrede' probeert men dichterbij te brengen door internationale kontakten, deelname aan konferenties en door het maken van brochures en posters.

Over de rol van de kerken t.a.v. de vredesvraagstukken wordt gesproken in hoofdstuk 5.

Akties op straat richten zich uitsluitend tegen het Westen. Zo zijn er miljoenen handtekeningen verzameld tegen de invoering van de neutronenbom.

Op aanplakborden wordt veel propaganda gemaakt voor de vredesinitiatieven van het Oostblok en wordt de 'Hochrüstung' van het Westen afgekraakt.

In Wittenberg hebben we met de locoburgemeester gesproken over de mogelijkheid van zustersteden (DDR - Nederland). Hij was hier enthousiast voor, maar had voor Wittenberg al relaties met franse steden.

Via de vereniging Nederland - DDR en de Liga für Völkerfreundschaft zullen we deze mogelijkheden nagaan.

Als taak van de gemeenteraad wordt gezien om de burgers en dus ook de jeugd te informeren over de vredesproblematiek. Marx heeft gezegd voordat de mens tot beweging komt moet het door zijn kop heen.

4.4 Werken aan de vrede vanuit de DDR

Bij het werken aan de vrede zijn er gezien vanuit het oosten een aantal punten van belang:

POSITIEF

1. de algemene vredesstrategie
2. de vredesvoorstellen van de U.S.S.R.
3. de (on)afhankelijke positie van de D.D.R.
4. de eenzijdige ontwapening

NEGATIEF

5. het militaire onderwijs op school
6. het vijandsbeeld

4.4.1 De algemene vredesstrategie

"Er bestaat een duidelijke wens om zich voor andere volken te interesseren en een ieder een gevoel van solidariteit bij te brengen. Dit houdt in dat we trouw zijn aan het verbond en dat we andere volken willen respekteren. De belangrijke opgave om de vrede te bewaren ziet men in de D.D.R. langs de volgende weg verlopen:

1. eindigen wapenwedloop
2. bewapenen op lager niveau
3. eerst de kernwapens weg, hoe sneller hoe beter, want zij vernietigen het wezen van de mens.

De DDR is niet alleen tegen een kernoorlog maar tegen elke oorlog". (3)

Das Friedensprogramm der achtziger Jahre

In Fortsetzung ihrer Friedensprogramme und unter Berufung auf bisherige Vorschläge der Warschauer-Vertrags-Staaten schlug Leonid Iljitsch Breshnew auf dem XXVI. Parteitag der KPdSU neue, zusätzliche Anstrengungen vor, um nach Lösungen zur Gesundung der internationalen Lage und zur Verhinderung eines Krieges zu suchen. Diese Vorschläge schließen auch Anregungen breiter Kreise aus vielen Ländern ein. Sie haben zum Inhalt:

- Ein Treffen der Repräsentanten der UdSSR und der USA auf höchster Ebene und Fortsetzung des aktiven Dialogs zwischen beiden Staaten auf allen Ebenen
- Eine Sondertagung des UN-Sicherheitsrates unter Beteiligung der höchsten Repräsentanten der Mitgliedsstaaten und gegebenenfalls anderer interessierter Staaten
- Ein Moratorium für die Stationierung neuer Raketenkernwaffen mittlerer Reichweite der NATO-Länder und der UdSSR, das heißt, diese Mittel einschließlich der vorgeschobenen Kernwaffen der USA in Europa quantitativ und qualitativ auf dem vorhandenen Stand bis zum Abschluß eines ständigen Vertrages über die Begrenzung bzw. Reduzierung dieser Mittel in Europa

- Die unverzügliche Fortsetzung der Verhandlungen mit den USA über die Begrenzung der strategischen Rüstungen und deren Reduzierung auf der Grundlage der Gleichheit und der gleichen Sicherheit; Abkommen über das Verbot der Neutronenwaffen
- Die Ausdehnung des Anwendungsgebietes vertrauensbildender Maßnahmen auf militärischem Gebiet auf den gesamten europäischen Teil der UdSSR unter der Voraussetzung einer entsprechenden Erweiterung der Zone für diese Maßnahmen seitens der westlichen Staaten; Verhandlungen über solche Maßnahmen im Fernen Osten
- Verhandlungen und Vereinbarungen zu Fragen der Sicherheit in der Golf-Region, gegebenenfalls koordiniert mit den mit Afghanistan zusammenhängenden internationalen Aspekten
- Die Einberufung einer internationalen Konferenz zur Gewährleistung eines gerechten und dauerhaften Friedens im Nahen Osten
- Die Bildung eines internationalen Komitees namhafter Wissenschaftler, das vor Augen führen soll, wie lebensnotwendig die Abwendung einer nuklearen Katastrophe ist

4.4.2

De vredesvoorstellen van de USSR

"De USSR heeft een aantal stappen genomen en voorstellen gedaan:

1. Zij heeft SALT 2 ondertekend.
2. Zij heeft 20.000 mantroepen teruggetrokken uit Oost-Europa.
3. Zij wil de middellange afstandsruketten verder naar het Oosten terughalen (achter de Oeral).
4. Zij heeft uitgesproken dat ze niet als eerste kernwapens wil gebruiken.
5. In de satellietlanden zijn geen atoomruketten opgeslagen.
6. Zij heeft een moratorium voorgesteld, dwz. er worden geen nieuwe wapens ontwikkeld zolang de onderhandelingen gaande zijn.
7. Zij wil een produktiestop op kernruketten." (3,9)

4.4.3

De (on)afhankelijke positie van de DDR.

De trouw aan het Warschaupakt is in de DDR erg groot. Steeds wordt er verwezen naar de 20e partijdag van de C.P. in de USSR, die doorwerkt in de 10e partijdag van de SED in de DDR. De DDR loopt dus sterk aan de leiband van de communistische partij in de USSR. Een onafhankelijke buitenlandse politiek zoals b.v. Roemenië, **Albanie** of Joegoslavië voeren lijkt voorlo is onmogelijk.

4.4.4

De eenzijdige Ontwapening

"Eenzijdige ontwapening is onwetenschappelijk. Elke staat moet een verdedigingssysteem hebben. We zijn tenslotte terug e van overvallen in deze wereld. We moeten dus rekening houden met de militaire kracht. Hadden wij ons (verdedigings)leger niet gehad, dan was de situatie hier anders geweest. Als de communistische landen geen wapens meer hebben, dan worden ze besprongen. De USA wil toch de andere landen onder haar invloed brengen. Het zou moord zijn als wij zouden ontwapenen, terwijl de andere kant bewapent!"

1 Abb. 3/9 „Ein Gewehr ist dann eine gute Sache, wenn es für eine gute Sache da ist“ (Plakat von Kurt Zimmermann, 1955)

"Den eenzijdige eerste stap van Nederland zal nooit gevolgd worden door eenzelfde stap in de DDR. De DDR heeft de BRD direkt tegenover zich, Nederland betekent in dat opzicht weinig.

De vervolgstap op een eerste stap van Nederland zal nooit door de DDR alleen kunnen worden genomen. De Warschaupak-landen maken stappen na onderling overleg. Dat zou bv. het terugtrekken van de SS-20 raketten tot achter de Oer-al kunnen betekenen.

Als er geen raketten in Nederland opgesteld zouden staan, dan zal zij ook niet worden aangevallen." (9)

4.4.5 Het militaire onderwijs op school.

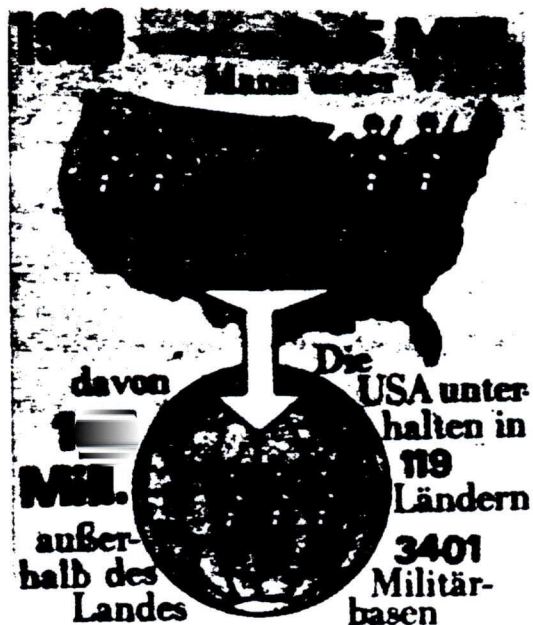
Het militaire onderwijs op school (wehrunterricht) is één van de punten waar de kerken in de DDR zich steeds tegen verzet hebben.

De reactie is dat "kinderen zich moeten leren verdedigen. Het doel moet zijn om het socialisme te verdedigen. Leerlingen van 15 en 16 jaar krijgen 1 uur per week les. Als een leerling dese lessen niet wil volgen dan mag hij wegblijven. De SED is het daarmee eens. De meisjes krijgen civiele verdediging." (9)

4.4.6 Het vijandsbeeld.

Ook uit de voorgaande paragrafen zal duidelijk zijn dat er m.n. t.a.v. de USA en de BRD een vijandsbeeld bestaat. In de geschiedenisboeken van het voortgezet onderwijs komt dit ook duidelijk naar voren.

In de discussies hebben we geprobeerd het beeld te verschuiven naar een vriend-vijandbeeld. Omdat het vijandsbeeld geen ruimte geeft om de vrede verder te ontwikkelen.

5

De kerken in de DDR

In de DDR kent men de volgende religieuze groeperingen: de evangelische kerk met acht bisdommen, de katholieke kerk en [†] 30 andere religieuze gemeenschappen.

De eerstgenoemde kerken hebben respectievelijk
9.020.000 leden en 4360 dominees/
pastores (evang. kerken) en
1.200.000 leden en 1300 geestelijken
(kath. kerken).

Met andere woorden 10,5 miljoen inwoners (van de 17 miljoen) zijn lid van een kerkgenootschap (7 à 10% van de DDR-burgers is kerkelijk meelevend). (5)

In 1949 kwam er een scheiding tussen kerk en staat tot stand. De kerk is vrij, maar haar vroegere privileges, als godsdienstonderwijs op de scholen, gebruik van de communicatiemiddelen als pers en radio, staatshulp bij het ophalen van kerkelijke balasting werden toen afgeschaft (Op dit moment vinden er wel weer uitzendingen van kerkdiensten via radio of televisie plaats).(b)

De staat geeft geldelijke hulp ten behoeve van het onderhoud van historische gebouwen.

De opleiding van evangelische theologen vindt plaats aan de theologiesekties van een zestal staatsuniversiteiten. Deze studie wordt door de staat gefinancierd. (c)

Daarnaast beschikt de evangelische kerk nog over eigen opleidingsinstituten. Voor de katholieke geestelijken is er een instelling voor een filosofisch-theologische studie en bestaan er twee seminaries. (c)

Zowel de evangelische kerken als de rooms katholieke kerk onderhouden contacten met de zusterkerken in de BRD.

Hoe deze betrekkingen precies liggen is niet geheel duidelijk; we hoorden in één geval dat er materiële ondersteuning vanuit de BRD naar een ziekenhuis van de evangelische kerk in de DDR was gekomen. (20)

Van officiële sprekers in de DDR hoorden we niets dan lof over de samenwerking tussen de communisten en de christenen. Het gesprek tussen beide groepen wordt als belangrijk ervaren.

Hinweise

„Unser Dankopfer ist heute für die Erhaltung unserer kirchlichen Gebäude bestimmt!“ heißt es nicht selten in unseren Gottesdiensten. Was geschieht eigentlich mit diesen Geldern?

Vom Baugeschehen in und an der Stadtkirche für das Lutherjahr 1983 haben wir an dieser Stelle schon berichtet. Heute möchten wir Ihr Augenmerk auf andere Bauplätze lenken. Zur Stadtkirchengemeinde gehören ja noch weitere Gemeindebezirke mit ihren Versammlungs- und Predigtstätten.

Waren Sie schon einmal in den Räumen der Paulusgemeinde? Wir würden Sie in nächster Zeit gern zur Einweihung ihrer neu eingerichteten Räume einladen. In der Dresdener Straße 9 hat die Paulusgemeinde (dazu gehören die Gartenvorstadt und Luthersbrunnen) ihren evangelischen Kindergarten und die gottesdienstlichen Räume. Aus einer ehemaligen Gastwirtschaft hatte sich die Kirchengemeinde eine Versammlungsstätte hergerichtet. Seitdem sind viele Jahrzehnte vergangen und haben ihre Spuren hinterlassen, so daß eine Neugestaltung notwendig wurde. Pastorin Starke, die diesen Gemeindebezirk mitversorgt, hat es verstanden, viele Gemeindeglieder willig zu machen, ihr Gemeindehaus wieder „wohlich“ herzurichten, und hat dabei viel Mut, Schwung und Organisationsgeschick entfaltet. Ein Aufbaulager der Aktion Sühnezeichen, 18 junge Männer und Mädchen, haben in ihren Ferien über zwei Wochen im Juli/August wichtige Aufräumungs- und Abrißarbeiten geleistet. Das war nicht nur ein wichtiger Beitrag für den Bauablauf, sondern es hat auch viele schöne Begegnungen, gemeinsame Stunden und gottesdienstliche Versammlungen von jung und alt in der Gemeinde gegeben. Wir freuen uns, daß hier letztlich für uns alle eine schöne Versammlungsstätte entsteht, die für unser Zusammensein als Gemeinde vielfältig zu nutzen sein wird. Dank gilt jetzt schon allen, die sich hier eingesetzt haben.

Vielleicht haben Sie sich aber auch gefreut über die renovierten Kirchen, die einen so am Wege grüßen. Die Kirchen in Eutzsch, Dorna und Wartenburg zeigen sich im neuen Gewand. Auch sie zeugen von der Liebe der Gemeinden zu ihrem Gotteshaus.

Der Rundfunkgottesdienst zum Reformationstag wird in diesem Jahr am Sonntag, dem 25. 10., um 7.30 Uhr über Radio DDR 1 gesendet. Die Aufnahme dieses Gemeindegottesdienstes, in dem die Wittenberger Kantorei mitwirkt und Herr Propst Treu die Predigt hält, erfolgt am Sonntag, dem 18. 10., von 10.00 Uhr bis 10.50 Uhr in der Stadtkirche Wittenberg. Die Gemeinde ist dazu sehr herzlich eingeladen.

Im Zusammenhang mit dem Reformationstag findet am Sonntag, dem 1. November, in Wittenberg ein Konfirmandentreffen (7.—9. Klassen) für den Evangelischen Kirchenkreis Wittenberg statt.

Pw G 392-81 IV-28-2 1145

Mitteilungen für die evangelischen Kirchengemeinden der Lutherstadt Wittenberg

Jahresausgabe 1981

**Vergeßt nicht, Gutes zu tun
und mit anderen zu teilen;
denn an solchen Opfern
hat Gott Gefallen.**

1

Hebter 12, 85

X

Hoewel de kerken voor bepaalde doelen dus staatshulp ontvangen, moeten ze zichzelf in principe bedruipen. Deze zelfredzaamheid werd ons toevalligerwijs geïllustreerd toen we mensen op straat zagen kollekeren. De mogelijkheid van de kerk om naar buiten te treden blijkt behalve via deze kollekte nog uit de al genoemde radio-of televisieuitzendingen en het bestaan van christelijke boekhandels. Zo'n boekhandel kan uitsluitend beschikken over de uitgaven van een centrale uitgeverij. Via deze uitgeverij kunnen ook boeken uit 'het westen' worden betrokken. (21)

5.2

De betekenis van Luther (7)

Er is een sterke tendens de geschiedenis te interpreteren vanuit de zgn. objektieve wetenschappelijke analyse van Marx.

Binnen die analyse wordt aan de bevrijdende beweging van de arbeiders een beslissende en leidende rol toegekend.

Deze beweging vinden we ook terug in de verklaring van de rol die Luther heeft gespeeld. De waardering voor het leven van Luther vanaf 1525 dateert vanaf 1967. Dat er daarvoor geen

aandacht voor deze kerkhervormer was heeft volgens de mensen welke we hierover spraken de volgende oorzaken:

1. toen werd duidelijk dat voor een begrip van Müntzer (leider van opstandige boeren en plebejers 1500) een verstaan van Luther die onontbeerlijk was;
2. men had het tot dan toe te druk gehad met het werken van andere elementen van 'de culterele erfenis';
3. het was dankzij een bezoek van een geleerde aan Rome dat men inzicht kreeg in de betekenis van Luther.

De bezinning vanaf 1967 leverde een aantal gunstige beoordelingen van Luther op. Erkend werd dat Luther de vroegburgerlijke revolutie had ingezet doordat hij langs de weg van de reformatie (waaronder het vaststellen van de 95 stellingen) de macht van de katholieke kerk aantastte.

In het verlengde van deze waardering ligt de viering in 1983 dat het honderd jaar geleden is dat Luther geboren werd. Wittenberg speelt in dit geheel uiteraard een belangrijke rol, daar bevindt zich het zogenaamde 'Luther-haus' en het 'Melanchton-haus'.

5.3

Caritatief werk van de kerken

De kerken in de DDR verzetten veel zgn. caritatieve arbeid.

De evangelische kerken beheeren 48 ziekenhuizen en 'Heilstätten' en verder nog o.a. tehuizen voor geestelijk en lichame-lijk rehandicapten, tehuizen voor moeder en kind, verzorgings- en bejaardentehuizen, kindertehuizen etc.

Ook de katholieke kerk beschikt over dit soort voorzieningen. Aan één van de evangelische ziekenhuizen brachten we een bezoek: het was het Sophie-ziekenhuis in Weimar. (20) Uit het gesprek dat we daar met de ziekenhuisdirecteur voerden bleek ons dat het hier een ziekenhuis van 300 bedden betrof. Er waren 450 medewerkers aan verbonden. (parttimers meegeteld). Aan het ziekenhuis studeren 100 leerlingen. De opleiding aan het ziekenhuis duurt 4 jaar. Het aantal aanmeldingen van leerlingen is ruim voldoende, (m.a.w. overtreft de opnamecapaciteit).

Het Sophie-ziekenhuis is één van de twee ziekenhuizen in Weimar; het werd gesticht in 1884 door de nederlandse prinses Sophie. Gevraagd naar het verschil tussen dit evangelisch ziekenhuis en een staatsziekenhuis werden we gewezen op de werkzaamheden van de predikant en zijn vrouw die erop gericht gericht zijn samen met alle medewerkers van het ziekenhuis voor de zieken een klimaat van liefde en vertrouwen te scheppen. De zielzorg krijgt gestalte in de activiteiten van alle medewerkers en vaak ook nog door de bezoeken van predikanten 'van buiten'.

De inkomsten van het ziekenhuis komen afhankelijk van de bestemming van de staat (verpleegkosten), de diakonie van de kerk (bouwinvesteringen) of van de evangelische kerk van de BRD (giften).

Voorts worden er kollekten gehouden (opstraat, 2x per jaar) waarvan een gedeelte van de opbrengst bestemd is voor het ziekenhuis. Met betrekking tot de voorkomende klachten hebben we van gedachten gewisseld over twee verschijnselen die moeilijk uit te bannen zullen zijn: zelfmoord en overmatig alcoholmisbruik.

Deze verschijnselen worden gekarakteriseerd als problemen van de persoonlijkheid. De druk welke er op mensen ligt (materialisme, het huishoudelijk werk naast de beroepsmatige werkzaamheden) is mede verantwoordelijk voor problemen van deze aard. We vonden het opvallend dat men ook over deze aspecten van de samenleving wilde spreken.

5.4

De kerk over het leger en de bewapening.

De algemeen politieke lijn m.b.t. het leger luidt:

Voor de bescherming van het socialisme is een krachtig leger onontbeerlijk. Het lijkt er niet op dat de partij van de christenen wat dit punt betreft een ander standpunt inneemt dan bv. de SED.

Het was opvallend dat we in discussies met partijleden (ongeacht van welke partij) of partijgetrouwen dikwijls dezelfde argumenten

Angriffe auf das Leben
Karikatur von Bill Andrews aus der Ausstellung „Satire im
Kampf für den Frieden“ in Moskau 1977

voorgescheteld kregen als het geval is wanneer we met mensen in Nederland spreken die de stellingname van het IKV afkeuren omdat e.e.a. een te idealistische stap zou zijn. Deze discussies mondden vaak uit in de tegenstelling idealisme versus realisme, waarbij ons onrealistisch idealisme werd verweten. Dat was bijvoorbeeld het geval toen we in Erfurt spraken met vertegenwoordigers van het CDU in het Nationale Front. (13)

Er bleek bij hen geen bereidheid te bestaan voor de stellingname van jongeren binnen de evangelische kerken, die een echt alternatief voor de dienstplicht had gevonden. Wanneer iemand voor het bestaande alternatief kiest, kan dit nadelig uitpakken voor familieleden.

De meest realistische en edele wijze van inzet voor je vaderland bestaat in de vervulling van de militaire dienstplicht. Dat te weigeren is a-sociaal. Men ging zelfs zover te beweren dat "de huidige regeling voldoende ruimte liet voor de individuele gewetens van aspirant dienstplichtigen." (13)

Het zijn met name de evangelische kerken (zoals hierboven al even duidelijk werd) die een kritische bezinning op het leger en de bewapening aanslingeren. Daar leeft (net als bij het IKV) de gedachte dat er niet alleen een bedreiging uitgaat van het westen, maar ook van de wapens welke de politieke machtsblokken tot hun beschikking hebben. Dat komt tot uiting in een door de synode van de bond van evangelische kerken uitgebracht stuk, en we hoorden het uit de mond van de superintendent die (21) ons de kerk (Herderkirche) van Weimar liet zien. De brief van de Hervorde synode is binnen de evangelische kerk besproken.

Bemoedigende dingen hoorden we ook van een predikant (5) in Berlijn. Hij, lid van een evangelische werkgroep over ontwapening, vertelde ons dat er in de gesprekken over de bewapening een sterk accent is gelegd op het bereik 'vertrouwen'. Thema's van de bezinningen luiden bv. 'Für welchen Frieden beten wir?' en 'Für mehr Vertrauen trotz Konflikten'. Het zijn ook met name de kerken die de discussie over het 'Wehrunterricht, op de scholen hebben aangezwengeld.

Het was niet mogelijk in een gesprek met een functionaris van de Friedensrat meer zicht te krijgen op het verloop van deze discussies.

Konkluderend kunnen we stellen, dat we met name binnen de kerken geluiden horen die aansluiten bij de discussies zoals we die o.a. binnen het IKV voeren. Elders (bij politici) troffen we een sterk verpolitiekte vredesopvatting aan.

6

Interne zaken van de DDR

6.1

Gezondheidszorg: onze kennismaking met de gezondheidszorg in de DDR moest beperkt blijven tot een bezoek aan het Sophie-ziekenhuis in Weimar. Onder het hoofdstukje over de kerken is daarover bericht.

6.2

Schoolstelsel: In Erfurt brachten we een bezoek aan een kleuterschoolkinderkrecht combinatie. Voor alle kinderen is er een opvang geregeld; daardoor zijn de vaders en de moeders in de gelegenheid om te werken.

We werden op deze scholencombinatie verrast met een warm onthaal.

Na de bezichtiging van de school: kinderen in de klassen, peuters in een slaapzaal, keurige garderobes, boeken over het soldatenleven etende en spelende kleuters hadden we een gesprek met het hoofd van de school, een kontaktvrouw (schoolgemeente) en de stadsarchitect van Erfurt.

Uit dit gesprek vermelden we het volgende:

Het schoolwerkplan is hetzelfde op alle scholen. Het wordt vanuit Berlijn aangereikt.

Als er scholen in onbruik raken zullen ze voor een andere dan de schoolbestemming geschikt gemaakt worden.

Hoewel de emancipatie voortschrijdt willen de vrouwen nog meer: er is bij de mannen nog veel te weinig begrip voor de positie van de vrouw (de drukke bezigheden).

Het hoge scheidingspercentage (ongeveer 30%) geeft bij de kinderen veel emotionele problemen en leermoeilijkheden.

6.3

Huisvesting: hoewel we geen algemeen overzicht hebben van de huisvestingsituatie hebben we de indruk dat er in de DDR sterk rekening wordt gehouden met de sociale situatie van het gezin. Er is een groot tekort aan woningen.

6.4

Economie: de economie van de DDR is een geleide economie, dat betekent dat van hogerhand bepaald wordt, welke producten in welke oplage geproduceerd worden. Uit gesprekken in de kroeg bleek ons dat men de arbeidsproductiviteit nog te laag vindt (d.w.z. hij kan beter). Beloning naar prestatie wordt gebruikt als productiviteitverhogende stimulant. Binnen de huidige inrichting van 's lands economie is het meewerken van de vrouwen noodzakelijk. Er is een groot tekort aan arbeidsdrachten. Het meewerken van de vrouwen is echter niet alleen een lands-economische noodzaak, maar is ook noodzakelijk voor de economie van de meeste gezinnen. Zonder een extra inkomen zouden veel gezinnen niet rond kunnen komen.

Meevaller voor de gezinnen is, dat de basisprodukten relatief goedkoop gekocht kunnen worden. De luxe artikelen zijn erg duur. Daarvoor moet lang gespaard worden, en er is moeilijk aan te komen. Tijden ons bezoek hebben we kennis gemaakt met slechts één aspect van 's lands inkomstenbronnen, het toerisme.

Deze kennismaking voltrok zich in Oberhof, een klein plaatsje in het zuidwesten van de DDR, dat door haar ligging in de gelegenheid was een rijke schakering aan wintersportfaciliteiten tot leven te roepen. Oberhof was vroeger een plaatsje van houthakkers en houtskoolbranders. Voor de tweede wereldoorlog was het een ontspanningsoord voor welgestelden. Na de tweede wereldoorlog werd het dorpje gekonfronteerd met grote sociale veranderingsprocessen, mede doordat de Duitsers uit oostelijke regionen zich hier massaal vestigden.

Per jaar verwerkt deze plaats nu 130.000 toeristen (er wonen 2.700 mensen). Daardoor is er een tekort aan ongeveer 500 werkers. De belangrijkste faciliteiten van het dorp zijn een bobsleebaan en enkele springschansen, langlaufpaden, wandelpaden; momenteel is men bezig met de aanleg van een sportcomplex.

De financiering vindt voor 1/3 plaats door de gemeente en voor 2/3 door de staat. Daarnaast geeft de staat ook nog geld voor bepaalde investeringen en onderhoudskosten.

De beslissing over de aanleg van bv. de sporthal kan niet worden genomen tegen de zin van de gemeentelijke overheid. Het idee voor de bouw kan van meerdere partijen komen.

De keus voor de ontwikkeling van Oberhof vond op Bezirks-nivo en binnen het centrale comité van de SED plaats.

Voor de overnachting in Oberhof zijn er kampeerplaatsen en hotels. In het Oberhofse Interhotel zijn 80% van de Bedden gereserveerd voor de arbeiders.

6.5

Cultuur: We bezochten twee culturele manifestaties.

Het eerste bezoek betrof het optreden van een amateur muzikanten van vnl. jeugdige leeftijd. Ze brachten in een eenvoudig kerkjeugdzaaltje klassieke en moderne muziek ten gehore. Het muzikale gedeelte werd afgewisseld door voordrachten (gedichten van Thomas Mann). Er was een geweldige sfeer. Een voor televisieminnend Nederland onvoorstelbaar iets. In Erfurt bezochten we de operette Casperone (met muziek van Carl Millöcker). Geweldig was het.

6.6

Vrijheid in de DDR: de staat bewaakt het socialisme en de vrijheid. De burgers van de DDR worden geacht zich aan de grondwet te houden. Die grondwet is gericht op de verwerkelijking van een socialistische staat. Men andere woorden alles wat geacht kan worden die ontwikkeling te verhinderen of tegen te werken moet bestraft worden. Tijdens een gesprek in een café viel ons op dat enkele jonge moeders waarmee we spraken, vertelden absoluut geen lef te hebben de straat op te gaan.

Bij de meeste gesprekken met politici bleken onze gesprekspartners weinig bereid uitleg te geven over discussies die zich hadden voltrokken (bv. m.b.t. het Wehrunterricht op de scholen). Men probeerde naar ons toe een gesloten front te blijven vormen.

Georganiseerde oppositie wordt niet toegestaan, kennelijk omdat dat als zeer bedreigend wordt ervaren (voor het socialisme). Oppositionele geluiden werden snel gekarakteriseerd als imperialistische inmenging of iets van dien aard.

Diskussies over de gevaren van kernwapens of kernenergie worden snel als 'emotioneel' afgedaan. Aan tafel hadden we eens een gesprek over akties in Nederland als van de aktiegroep 'Lekker Dier'. Dat soort zaken "spelen in de DDR niet".

6.7

En verder....

De Oostduitse steden worden gekenmerkt door rust (weinig verkeer) en schoonheid. De restaurants die we bezochten boden goede maaltijden. Hoewel het er vaak aardig vol was ging het er rustig en gemoedelijk toe.

Opvallend vonden we het sterke historische bewustzijn van veel DDR-burgers. Dat gold niet alleen de officiële sprekers en spreeksters maar ook de mensen op de straat. In dit bewustzijn speelt de rol van de arbeidersbeweging een centrale rol. Het historische bewustzijn wordt al op jeugdige leeftijd gekweekt mede door de mensen kennis te laten nemen van de gruweldaden van het fascisme. Wij waren hiervan getuige tijdens ons bezoek aan het Treptow-park (mausoleum) in Berlijn en het concentratiekamp Buchenwald. Vanuit de ervaringen met het fascisme verklaart men tevens de noodzaak van het leger. Het lijden van de 2^e wereldoorlog is een samenbindende faktor.